

IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM
EMBERI JOGI MUNKACSOPORT TITKÁRSÁGA

**EGYÉB POLGÁRI ÉS POLITIKAI JOGOKÉRT FELELŐS TEMATIKUS
MUNKACSOPORT, LMBT EMBEREK JOGAIÉRT FELELŐS TEMATIKUS
MUNKACSOPORT, ROMAÜGYEKÉRT FELELŐS TEMATIKUS MUNKACSOPORT
EGYÜTTES ÜLÉSE**

IKT. SZÁM: VII/16/5 (2015)
MELLÉKLET: JELENLÉTI ÍV

**EMLÉKEZTETŐ
2015. FEBRUÁR 13. 10:00**

Helyszín: 1054 Budapest, Akadémia utca 3. Tükörterem

Időpont: 2015. február 13. 10:00

Tárgy: tematikus munkacsoportok együttes ülése

Jelen vannak: a mellékelt jelenléti ív szerint

Dr. Répássy Róbert az ülés elején köszöntötte Langerné Victor Katalint, a Romaügyekért Felelős Tematikus Munkacsoport elnökét, valamint a résztvevőket a három tematikus munkacsoport együttes ülésén. Jelezte, hogy az Amnesty International Magyarország kezdeményezte az ülést, ugyanakkor a tematikus munkacsoportok elnökei is úgy ítélték meg, hogy célszerű lenne, ha a gyűlölet-bűncselekmények témakörét együttesen tárgyalnák meg.

Az előre megküldött napirendet a jelenlévők egyhangúan elfogadták.

1. Napirendi pont: A gyűlölet-bűncselekmények

Dr. Répássy Róbert ismertette, hogy az Egyéb Polgári és Politikai Jogokért Felelős Tematikus Munkacsoport korábbi ülésén merült fel, hogy a civil szervezetek összegyűjtik tapasztalataikat a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos eljárásokról. A Gyűlölet-bűncselekmények Elleni Munkacsoport (a továbbiakban: GYEM) tagjai elkészítették az összefoglalót, melynek bemutatására, valamint a vitaindító előadás megtartására **dr. Répássy Róbert Dombos Tamást**, a Háttér Társaság képviselőjét kérte fel.

Dombos Tamás jelezte, hogy előadásában tágabban szeretné érinteni a gyűlölet-bűncselekmények kérdéskörét, nem csak az egyes esetekre szeretne kitérni. A gyűlölet-bűncselekmények fogalmát az EBESZ meghatározása alapján lehet a legjobban definiálni: „előítéletes indokból elkövetett bűncselekmények” (EBESZ MC.DEC/9/09). Ezt három fogalomtól kell elhatárolni, a diszkriminációtól, a gyűlölet motiválta incidenstől és a gyűlöletbeszédtől. A gyűlölet-bűncselekmények alapvetően utóbbinak a következményei. A gyűlölet-bűncselekményekre a következő példákat lehet említeni: zsinagóga falára

horogkeresztet festenek, meleg párt az utcán erőszakkal fenyegetnek, menedékkérőt rasszista megjegyzésekkel kísérve bántalmaznak, illetve ide sorolható a romák elleni gyilkosságsorozat is. Ezek alapján látszik, hogy a bűncselekmények intenzitása változhat. Alapvetően az alábbi szempontok miatt érdemes külön figyelmet szentelni a gyűlölet-bűncselekményeknek, valamint ezek miatt kerül külön büntető jogi elbírálás alá ez a kategória a legtöbb országban:

- áldozatra gyakorolt hatása jelentősebb – sokkal nagyobb traumát jelent az áldozatnak egy ilyen támadás, mert az identitását érinti
- „átsugárzik” a csoport valamennyi tagjára – a csoport tagjai úgy érzik, hogy őket is megtámadták
- csoportok közti ellenségeskedéssé fajulhat – bosszúhadjáratok indulhatnak a csoportok között
- rendőrségbe vetett bizalom aláásása – más bűncselekmények esetén sem fordulnak a csoport tagjai a rendőrséghez
- egyre nagyobb számban fordulnak elő ilyen bűncselekmények.

A magyar jogban nem szerepel a gyűlölet-bűncselekmények kifejezés, azonban több tényállás van a Büntető Törvénykönyvben (a továbbiakban: Btk.), amelyek ilyen cselekményekhez kapcsolódnak. A legsúlyosabbak a népirtás (Btk. 142. §) és az apartheid (Btk. 144. §), amelyek nem jelentenek mindennapi problémát Magyarországon. Másik kategóriába tartoznak a tettelesen elkövetett gyűlölet-bűncselekmények, amelyek a közösség tagja elleni erőszak (Btk. 216. §) - garázdaság, bántalmazás, kényszerítés -, az aljas indokból elkövetett emberölés, súlyos testi sértés minősített esete. Ezen kívül súlyosító körülményként kell figyelembe venni, minden esetben a gyűlölet motivációt (BK 56/2007). Három tényállás nem a tettelességre, hanem a verbalításra, a beszédre vonatkozik, ezek pedig a közösség elleni uszítás (Btk. 332. §), az önkényuralmi jelkép használata (Btk. 335. §) és a nemzetiszocialista vagy kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadása (Btk. 333. §).

A hivatalos statisztikák a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatosan folyamatos emelkedést mutatnak 2008 óta, azonban ezeknek a számoknak a hitelessége megkérdőjelezhető, hiszen csak azok az adatok kerülnek be a statisztikákba, amelyeket a sértettek jelentenek, és amelyeket jogilag megfelelő módon minősítenek a hatóságok. Az esetek nagy részében utóbbi jelenti a legnagyobb problémát. Összevetve más európai államok statisztikáival, a Magyarországon regisztrált esetek száma elmarad a nyugat-európaiaktól, de még a régió országaitól is. Ez nem azt jelenti, hogy ilyen alacsony lenne a gyűlölet-bűncselekmények száma Magyarországon, mivel más kutatás más eredményeket hozna. Például ilyen módszer lehet az ún. áldozatkutatás. 2005-ben történt ilyen kutatás Magyarországon, amely alapján jóval kisebb az Egyesült Királyságban elkövetett és a Magyarországon elkövetett gyűlölet-bűncselekmények száma közötti különbség (10.000-szeres helyett 4-szeres). Ezen kívül összevetve ezt a kutatást a hivatalos statisztikákkal látszik az is, hogy több mint 99%-a a gyűlölet-bűncselekményeknek nem kerül regisztrálásra, így az elkövetők felkutatása és a cselekmények szankcionálása sem történik meg. Ezen kívül az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (a továbbiakban: FRA) is végzett kérdőíves kutatásokat az elmúlt időszakban romák, LMBT-emberek és zsidó emberek körében, amely során megpróbálták felmérni, hogy mekkora problémát jelent ez a kérdés, nemcsak Magyarországon, hanem egész Európában. A romák 19%-a válaszolta azt, hogy az elmúlt 12 hónapban vélt rasszista indokból elkövetett súlyos zaklatás, bántalmazás vagy fenyegetés áldozatává vált. Az antiszemitizmus kérdéskörében másként tette fel a kérdést a FRA. A megkérdezettek 6%-a vált zsidósága miatt fizikai erőszak vagy fenyegetés áldozatává az elmúlt 5 évben. Az LMBT-emberek körében pedig 5% nyilatkozott úgy, hogy az elmúlt 12 hónapban, 11%-ot pedig régebben ért erőszakos támadás szexuális irányultsága vagy nemi identitása miatt, összesen tehát 16% vált ilyen fajta

bűncselekmények áldozatává. Az adatokból látszik, hogy minden hetedik LMBT-embert és minden ötödik romát ért ilyen támadás, ami alapvetően ezen csoportok társadalmi integrációját érinti.

A GYEM 2012-ben jött létre egy ad hoc civil koalícióként, és célja az volt, hogy az új Btk. kodifikációja során a gyűlölet-bűncselekmények áldozatainak szemontjait minél inkább érvényesíteni tudja. Az együttműködés sikeres volt, mert több javaslatukat is átvezette a jogalkotó a Btk-ba, ezért rendszeres fórummá vált. Jelenleg az Amnesty International Magyarország, az Ebony Afrikai Egyesület, a Háttér Társaság, a Magyar Helsinki Bizottság, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda (NEKI) és a Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) a tagjai. Ezen kívül az akadémiai szféra kutatói is bekapcsolódtak a civil szervezetek mellett a munkába. A GYEM tevékenysége jogszabályok véleményezésére, javaslatok kidolgozására, szakmai anyagok készítésére, kiadványok szerkesztésére, képzések tartására terjed ki, valamint a tagszervezetek többsége sértetti képviselőt is ellát.

A megtárgyalásra kerülő dokumentum kapcsán **Dombos Tamás** megerősítette a **dr. Répássy Róbert** által elmondottakat, vagyis egy korábbi ülésen merült fel az igény az összefoglaló elkészítésére. 2009 és 2013 között 39 esetet gyűjtött össze a GYEM, amelyekkel a tagszervezetei foglalkoztak. Ezek között nincsen gyűlöletbeszédre vonatkozó eset, kizárólag a gyűlölet-bűncselekményekre fókuszáltak. A kiadvány 24 esetet foglal össze, de a GYEM honlapján elérhető a többi eset is, valamint folyamatban lévő ügyeket is nyomon lehet követni a gyuloleten.hu-n. A kiadvány négy, szisztematikusan előforduló problémát azonosít a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos eljárásokban:

- alulminősítés
- rendőri intézkedések elmulasztása
- nyomozati lépések elmulasztása
- korlátozott jogorvoslati lehetőségek.

Az alulminősítés az eljárás különböző szakaszaiban, valamint az egész eljárás során is előfordulhat. Előfordul, hogy nem bűncselekménynek minősítik az esetet, erre leggyakrabban a kényszerítéses és a garázda módon megvalósuló gyűlölet-bűncselekmények esetében van példa. A bűncselekménynek minősített esetekben is sokszor figyelmen kívül hagyják a gyűlölet motivációt az eljárás során, így alacsonyabb súlyú cselekmény miatt folyik a nyomozás, vagy ez alapján kerül szankcionálásra az eset. Példaként a nem súlyos sérüléssel járó testisértést említette **Dombos Tamás**. Ez alap esetben három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető, míg ha gyűlöletből követik el ezt a bűncselekményt, kettőtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető, tehát alapvető különbség van a büntetőjogi megítélésében ezeknek az ügyeknek. Erre példának lehet említeni egy 2013 tavaszi esetet, amikor egy bevásárló központban biztonsági őrből álló csoport egy meleg férfit bántalmazott, és közben szexuális orientációja miatt szidalmazták. A sértett aznap a rendőrséghez fordult, de másfél évig nem a megfelelő hatáskörrel rendelkező Budapesti Rendőr-főkapitányság foglalkozott az ügygel, hanem megrekedt helyi szinten, mert a nyomozók azt állították, hogy amíg nem tudják beazonosítani az elkövetőket és megkérdezni a motivációjukat, addig nem tudják közösség tagja elleni erőszaknak minősíteni az esetet. A Háttér Társaság folyamatos intervenciójának köszönhetően minősítették végül megfelelően az esetet.

A helyszíni rendőri intézkedések során is mulasztásokat azonosítottak a GYEM tagszervezetei. Például a gyülekezési törvény hatálya alá eső, vagy ahhoz hasonló rendezvények esetében, nem történik meg a felszólítás akkor sem, ha nyilvánvalóan bűncselekményt valósítanak meg. Ezen kívül sok esetben elmarad az elkövetők igazoltatása,

valamint az elsődleges nyomozati lépések megtétele is, amelyeket a helyszínen kellene végrehajtani, így a bizonyítás is nehezebb a későbbiekben. Erre példaként lehet említeni, amikor felhívták a tanúk a rendőrök figyelmét, hogy egy sörös dobozt hagytak az elkövetők a helyszínen, de a rendőrök nem gyűjtötték be, pedig az ujjlenyomatok alapján be tudták volna azonosítani később az elkövetőket.

A nyomozati lépések elmulasztása is problémát okoz a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos eljárásokban. A sértettek, a sértetti képviselők többször tettek javaslatokat tanúk kihallgatására, azonban ezekre nem került sor. Nem szerezték be időben a térfigyelő kamerák felvételeit, nem végeztek házkutatást a gyanúsítottaknál. A nemzetközi jogsegély kérelmek is elmaradtak az esetek többségében.

A korlátozott jogorvoslati lehetőségek kapcsán nem egységes a joggyakorlat. Voltak esetek, amikor biztosítottak jogorvoslatot a sértett számára a jogi minősítés miatt, azonban más nyomozó hatóságok azt mondták, hogy nem fűződik érdeke a sértettnek a jogi minősítéshez, így panasszal sem élhettek.

Dombos Tamás hangsúlyozta, hogy a 2009-2013 közötti időszakban javuló tendenciáról lehet beszámolni a rendőrség tevékenységét illetően. A homofób és transzfób ügyekben különösen látványos ez a javulás, mivel korábban az esetek nagy részében meg sem indultak az eljárások, az utóbbi időben ez már nem jellemző. Ebben szerepe lehet az új Btk. szabályozásának, valamint annak, hogy a rendőrségen belül létrehozták a Gyűlölet-bűncselekmények Elleni Szakvonalat. Alapvető különbségek látszanak azokban az ügyekben, amelyek eljutnak azokhoz a rendőrökhöz, akik megfelelő képzéseken vettek részt, és azoknál az ügyeknél, amelyek megrekednek helyi szinten. A tapasztalatok alapján látszik, hogy a „first contact” rendőrök szerepe nagyon jelentős, ha ők megfelelően járnak el, megfelelő empátiával fordulnak az áldozatokhoz, akkor sokkal nagyobb eséllyel kerül sor sikeres nyomozás lefolytatására.

A GYEM javaslatokat is megfogalmazott a kiadványban, amelyek egy része jogalkotási, másik jogalkalmazási. Egységes álláspontot lenne szükséges kialakítani azzal kapcsolatban, hogy a sértettnek van-e lehetősége panaszt emelni a jogi minősítéssel kapcsolatban. Ezen kívül részben az új áldozatvédelmi irányelvvel összefüggésben célszerű lenne a „sérülékeny sértett” fogalmát bevezetni a bünetőeljárásokba, amely bizonyos, nagy traumával járó bűncselekmények (pl. gyűlölet-bűncselekmények, családon belüli erőszak, más nemi alapú erőszak) áldozatainak biztosítana garanciákat az eljárások során. Ezen kívül a rendőrségen belül is szükségesség lenne olyan nyomozati protokoll kidolgozása, amely az ilyen típusú konfliktusok kezelésére vonatkozik. Ez a nemzetközi gyakorlatban meghonosodott indikátor alapú nyomozás rendőrségi kodifikációját jelentené. Ennek lényege, hogy gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatban indikátorokat állapítanak meg, és a nyomozás során azt próbálják meg feltárni, hogy ezek közül melyek valósultak meg a bűncselekmény elkövetésekor. A hatásköri kérdéseket is tisztázni kell a GYEM tapasztalatai alapján. Ha helyi szinten megreked az ügy, akkor a nyomozók specializációja nem fejt ki hatását. A fent említett problémák okaival nem foglalkozik a tanulmány, de a GYEM tagjainak voltak kutatásai erre vonatkozóan is. Ez alapján Magyarországon rosszul vannak a rendőrségi munkát mérő teljesítménymutatók beállítva, mert ezek kifejezetten olyan irányba terelik a rendőrséget, hogy ne foglalkozzanak a bonyolultabb ügyekkel, valamint olyan módon motiváltak a különböző esetekben a hatásköri szabályok be nem tartására a rendőrök, hogy ezek a minősítésre is kihatással lehetnek. Ezen kívül, ha történik egy belső normaalkotás, azt megfelelő képzésekkel is ki kell egészíteni. Ilyen képzésekre jelenleg leginkább a „first

contact” rendőröknek lenne szükségük. Ezen kívül a helyi rendőrkapitányok bűnügyi helyettesének is kiemelt szerepe van, hiszen ők döntenek arról, hogy milyen legyen egy ügynek a jogi minősítése. Fontos lenne továbbá az ügyészségnek a képzése is, azonban nem csak a civilek által tartott, hanem az ilyen jellegű belső képzésektől is elzárkózik az ügyészség.

Dr. Répássy Róbert javasolta a munkacsoport tagoknak, hogy első körben azok szólaljanak fel, akik szeretnék kiegészíteni az előadásban összefoglaltakat. Jelezte továbbá, hogy néhány fotó is készül az ülésről, valamint az emlékeztető csak azután kerülhet nyilvánosságra, miután minden felszólaló jóváhagyta azt.

Mikesy György, a Fáy Károly Hallássérült és Fogyatékos Személyek Egyesületének elnöke egyetértett a vitaindítóval abból a szempontból, hogy vannak mulasztások. Azonban hiányolja a pártatlanságot a kiadványból, mivel a többségi társadalmat is érinti a gyűlöletbeszéd. Például a Tilos Rádió karácsonyi üzenetében elhangzott, hogy „akasszák fel a keresztényeket”, vagy előfordult, hogy kiabáltak, „halált a magyarokra”. Véleménye szerint a melegek is provokáltak. Támogatta a vitaindítót, azonban hangsúlyozta, hogy pártatlannak kell maradni, mert amikor jogról van szó nem azt kell nézni, hogy ki kicsoda, hanem azt, hogy megtörtént-e a bűncselekmény, vagy sem. Elmondta, hogy fogyatékos személyként, nem a gyűlöletbeszéddel kapcsolatosan, de ugyanazt érzi, mint ezekben az esetekben, jellemző például az alulminősítés. Ezért a javaslattételnek mindenkire vonatkoznia kellene nemtől, vallástól stb. függetlenül. A gyűlöletbeszéddel kapcsolatosan kérdéses, hogy hol kezdődik az, mikor kezdődik az, mivel egy demokráciában létezik a véleménynyilvánítás szabadsága, de kérdéses, hogy ennek hol van a határa. Erre példaként említette Charlie Hebdo esetét. Sajnálatos a párizsi terrortámadás, azonban Charlie gyűlöletbeszédet alkalmazott, mert nem karikatúrákat készített, hanem provokált, más embereket alázott meg.

Dombos Tamás reagálva a **Mikesy György** által elmondottakra, jelezte, hogy a jelentésük gyűlöletbeszéddel nem foglalkozik, olyan eseteket összesítettek, amelyek tetteles bántalmazást, vagy megfélemlítést, zaklatást tartalmaznak. Jelezte továbbá, hogy valóban egyoldalú a dokumentum, olyan eseteket tartalmaz, amelyek eljutottak a tagszervezetekhez, de örömmel fogadná, ha másfajta jogvédelemmel foglalkozó szervezetek is ki tudnák egészíteni a jelentést.

Gergely Vera, a Magyar LMBT Szövetség képviselője véleménye szerint hiba lenne kizárólag a rendőrség és az ügyészség tevékenységének a megítélése a hatósági eljárásokkal kapcsolatban, hiszen tágabb kontextusban végzik a munkájukat. Nem mindegy, hogy vezető politikusok, rendőrök milyen nyilatkozatokat tesznek. Példaként említette, ha a miniszterelnök-helyettes aberrációnak nevezi a homoszexualitást, az mindenképpen befolyásolni fogja a közrendőröket, ügyészeket abból a szempontból, hogy ők milyen hangnemet engedhetnek meg maguknak.

Mikesy György javasolta, hogy a beszélgetés arra irányuljon, hogy a társadalom tudatosság-növelésére kell fordítani a figyelmet.

Dr. Répássy Róbert jelezte, hogy az ülésen új meghívottként jelen van az ügyészség, valamint az Országos Bírósági Hivatal (a továbbiakban: OBH) képviselője, mivel a korábbi ülések során legalább annyi kritika érte a jogalkalmazást, mint a jogalkotást. Korábban csak a jogalkotás képviselői vettek részt, éppen ezért célszerű ezen alkalommal a jogalkalmazási szempontokat is bevonni megbeszélésbe. Amikor korábban megtárgyalásra került a gyűlölet-

bűncselekmények kérdésköre, akkor jelezte, hogy véleménye szerint nem megalapozott vád a rendőrséggel szemben, hogy szándékosan nem vizsgál ki bizonyos eseteket, de a probléma továbbra is fennáll. Ha nem történik megfelelő nyomozás, akkor kisebb súlyú eset miatt folyhat a büntetőeljárás. Meglátása szerint feltehetően olyan bűncselekménnyel vádolják meg ilyen esetekben a gyanúsítottakat, amelyet megfelelően bizonyítani is tudnak, ezért is lehet eltérés a minősítésben, de el tudja fogadni a civil szervezetek azon tapasztalatait, hogy más okok is lehetnek e mögött. Hangsúlyozta, hogy amennyiben nem érkezik reakció az elhangzottakra, akkor írásban fogja kérni azt, mivel jogalkalmazási kérdésekben nem kompetens az igazságügyi tárca, és ha nem érkezik cáfolat, akkor kénytelen elfogadni a munkacsoport a Dombos Tamás által ismertetett problémákat.

Dr. Sódor István, a Legfőbb Ügyészség képviselőjében elmondta, hogy a Büntetőbírósági Ügyek Főosztályát vezeti, tehát nem a nyomozás felügyelete a szakterülete, de ennek ellenére készült az ülésre. A Legfőbb Ügyészség álláspontja szerint az ügyészség számára megfogalmazott jogalkotási javaslat nem szolgálná azt a célt, aminek érdekében megfogalmazták. A javaslat nem illeszthető be a büntetőeljárás rendszerébe, ezen kívül, ha elfogadnák, az a gyakorlati munkát nagyon lelassítaná, és felesleges is lenne, mert a jelenlegi eszközök megfelelően el tudják érni a kívánt célt.

A dogmatikai kérdéseket illetően **dr. Sódor István** hangsúlyozta, hogy a jogerős ítéletig a minősítésnek nincs különösebb jelentősége, hanem a vád tárgyát képező történeti tényállást kell felderíteni és bizonyítani. A minősítésnek ekkor, csak olyan jelentősége van, hogy milyen szinten kell az ügyet vizsgálni. Sértetti szempontból irreleváns a minősítés. A büntetőeljárás alapelve, hogy az abban résztvevők a jogaikat, érdekeiket közvetlenül érintő rendelkezésekkel szemben jogorvoslati lehetőséggel élhetnek. A minősítés nem számít ilyennek. A vádirati minősítés sem köti a bíróságot. A bíróság szempontjából az a fontos, hogy milyen cselekményt tesz a vád tárgyává az ügyész és kiket vádol azzal. A cselekmény minősítéséről saját jogi belátása szerint dönthet. A büntetőeljárás során a hatóságnak olyan kérdésekben kell határozatot hozni, amely a résztvevő személyek jogait, érdekeit garanciális szinten közvetlenül érinti. A minősítés a sértettek esetében nem ilyen kérdés. A sértettnek a bűncselekmény során keletkezett kára a minősítéstől függetlenül megtéríthető, illetve megtérítendő.

A kérdés gyakorlati oldalával kapcsolatban **dr. Sódor István** elmondta, hogy öt év távlatában vizsgálták a vádemeléseket és jogerős ítéleteket. Ennek tapasztalatai szerint a Btk. 216. §-ába ütköző cselekmények (verbális, vagy fizikális támadás, ill. a gyűlöletbeszéd) miatti vádemelések száma évente 2 és 20 között volt. Ugyanakkor az összes vádemelések száma 59 ezer és 79 ezer között változott évente. A Btk. 216. §-ába ütköző cselekmények száma tehát nagyon kevés. Ha a javaslat szerint megváltozna a büntetőeljárás törvény, akkor az eljárások során minden egyes minősítésváltozás során határozatot kellene hozni, amelyek ellen a sértettnek panaszjoga van. A nyomozás elrendelésétől a jogerős ítéletig többször, bonyolultabb esetekben akár ötször, tízszer változik az eset minősítése annak alapján, hogy milyen bizonyítékokat tudnak beszerezni. Minden minősítésváltozásról határozatot hozni, az ez ellen bejelentett panaszt elbírálni nagyon nehéz lenne, lelassítaná a büntetőeljárást. Ha be lenne határolva, hogy milyen bűncselekményekkel kapcsolatban és ki élhet a minősítés ellen panasszal, az diszkriminatív lenne és szétfeszítené a büntetőeljárás kereteit.

Nem szükséges a módosítás azért sem, mert a jelenlegi jogorvoslati lehetőségekkel élve is ki lehet küszöbölni az esetleges hibát. A Büntetőeljárásról szóló törvény (a továbbiakban: Be.) 51. § (2) bekezdése szól a sértett jogairól az eljárás során, amelyek között szerepel a

panasztételi jog, valamint az iratbetekintési, észrevételezési és indítványtételi jog, továbbá a felvilágosítás igénylésének joga. A Be. 43. § (2) bekezdése az eljárásban lévő összes hatóság számára kötelezővé teszi, hogy az eset minősítését folyamatosan figyelje, és a további büntetőeljárás cselekményt ehhez igazítsa. Ezek a jelentőségének megfelelően biztosítják a cselekmény törvényes minősítéséhez fűződő érdekek védelmét.

A romagyilkosságokra utalva **dr. Sódor István** elmondta, hogy a gyilkosság a legsúlyosabb bűncselekmény, amit Magyarországon el lehet követni, akkor is, ha az áldozatok nem romák. Ezt kiegészíti, hogy az emberölés aljas indokból elkövetett bűncselekménynek minősül, ha azt romák ellen nemzetiségi hovatartozásuk miatt követték el. Így értékelhető tehát az, hogy a sértettek különösen sérülékeny csoporthoz tartoznak. Ha aljas indokból történik a bűncselekmények elkövetése, akkor súlyosabb büntetést kell kiszabnia a bíróságnak, ami súlyosabb lehet a Btk. 216. § öt évig terjedő szabadságvesztés büntetési tételénél, emberölés esetében akár életfogytig tartó szabadságvesztés is lehet. **Dr. Sódor István** visszaülve **Dombos Tamás** statisztikai hivatkozásaira, elmondta, hogy ezekben az esetekben magas a látencia, a sértettek gyakran nem tesznek feljelentést, ezért lehet akkora különbség a hivatalos statisztikák és az áldozatkutatás között. Jelezte továbbá, hogy a jogászok között az ügyészi képzés kiemelkedő. Az ügyészség belső képzésében is helyet kap a gyűlölet-bűncselekmények üldözésének és értékelésének oktatása.

Dr. Fázsi László az OBH képviselőjében egyetértett **dr. Sódor Istvánnal** abban a tekintetben, hogy a jelenleg hatályos Be. 2.§ (4) bekezdése értelmében az ügyésznek a vád tárgyát képező Btk. rendelkezésére vonatkozó minősítése nem köti a bíróságot. A Be. 1.§-a értelmében az ítélezés, a vád és a védelem elkülönül. Ennek folyamán a 2.§ (1) bekezdése, amely szerint „a bíróság az ítélezés során a törvényes vád alapján jár el”. Abban az esetben, ha a gyűlölet motiváció nem szerepel tényszerűen a vádirat leíró részében, abból egyértelműen következik, hogy a bíróság erre vonatkozó bizonyítékok beszerzéséről nem intézkedhet, hiszen így túlterjeszkedne a vádon és megsértené a funkciómegosztás elvét, valamint a vádelvű igazságszolgáltatás elvét. A Be. 75.§ (1) bekezdésében szerepel, hogy amennyiben az ügyészség nem indítványozza, a bíróság nem köteles a vád alátámasztására alkalmas bizonyíték beszerzésére és annak megvizsgálására. Végsősoron valóban a bíróság dönt, ugyanakkor ezeket a bizonyítási kérdéseket nem lehet figyelmen kívül hagyni. A büntetőeljárásban fellebbezés bejelentése esetén legalább két szintet megjár minden ügy, de jelenthet háromszintű fórumot is, ezen kívül pedig van rendkívüli jogorvoslati lehetőség is. Ha téves minősítésről van szó, az anyagi jogszabálysértést jelent, így indítvánnyal lehet fordulni a Kúriához a jogerős ítéletek felülvizsgálata céljából.

Gyene Piroska, a Fogyatékos Emberek Szervezeteinek Tanácsa képviselőjében hangsúlyozta, hogy nagyon fontosnak tartja a képzéseket, mert ezekkel olyan ismeretek kerülnek átadásra az áldozatokkal találkozóknak számára, amivel a rendőri intézkedések megváltoztathatók, az alulminősítések elkerülhetőek. Az értelmi fogyatékosokkal élők tekintetében az ÉFOÉSZ nagyon jó képzési anyagokkal rendelkezik, jó tapasztalatai vannak ezen a téren. Sajnálattal fejezte ki azzal kapcsolatban **Gyene Piroska**, hogy az OBH-hoz nem jutottak el eddig.

Ekiudoko Miriam, az Ebony Afrikai Egyesület elnöke hangsúlyozta, hogy a **dr. Sódor István** által ismertetett statisztika háttérében az áll, hogy az ilyen bűncselekmények 99,9%-a nem kerül bejelentésre, illetve a bejelentett esetek nagy része alulminősített, így a valós szám nem látható. Nem a büntetés kiszabása következtében lenne fontos, hogy megfelelően legyenek minősítve az ilyen ügyek, hanem a gyűlölet-bűncselekmények természete miatt, mivel az egyént csoporthoz tartozása vagy vélt tartozása következtében éri támadás. Így az

egész védett csoportot is érinti a támadás. A rendszeres alulminősítések következtében nagy a bizonytalanság és a félelem a csoportok tagjai között. Emiatt nem akarnak a sértettek feljelentést tenni. A sérülékeny sértett fogalmával kapcsolatban elmondta **Ekiudoko Miriam**, hogy a bejelentési hajlandóságot növelné ennek bevezetése, hiszen nem akarnak azon a procedúrán keresztül menni, ami a nyomozás során érheti őket. Ennek sok oka lehet, például az LMBT közösség tagjainak környezetében okozhat problémákat, vagy például az Ebony Egyesület kliensei azért nem tesznek feljelentést, mert félnek, hogy negatívan fogja befolyásolni a tartózkodási kérelmüknek, vagy menekült státuszuknak az elbírálását.

Dr. Gratzer-Sövényházy Gábor a Belügyminisztérium képviselőjében visszautasította, hogy a rendőrségnél bármilyen érdek mentén, vagy a statisztika miatt alulminősítések történjenek. Csatlakozott a **dr. Sódor István** által elmondottakhoz abban a tekintetben, hogy a büntetőeljárás során a rendőrségnek nem a minősítés a feladata, hanem az, hogy a bizonyítékokat összegyűjtse és azokat az ügyésznek átadja. Másodlagos kérdés, hogy egy esetet a nyomozás során minek minősítenek, a vádban és a jogerős ítéletben fogják minősíteni az elkövető cselekményét. A minősítés dogmatikai kérdés, és például az életveszélyt okozó testi sértés büntetési tétele lényegesen meghaladja a közösség tagja elleni erőszak büntetési tételét, így az ilyen esetekben helyesen minősített a rendőrség, az ügyészség és bíróság is. Egy-egy eset kapcsán sok tényezőre kell figyelni, nem csupán a motivációra. A 99,9%-os látencia kapcsán elmondta, hogy a kriminalisztikában leginkább látens cselekmény a korrupció, mivel mindkét fél érdeke, hogy ne kerüljön felderítésre a cselekmény. Ennél a cselekménynél sem ilyen magas a látencia, ezért nem elfogadható a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatban 99,9%-os látenciáról beszélni.

Mikesy György utalva a Női Jogokért Felelős Tematikus Munkacsoport ülésére, ahol a nők bántalmazásával kapcsolatosan a fogyatékos nők érdekeit képviselte, azt javasolta, hogy mivel a sértettek többsége alacsony érdekvédelmi küszöbvel rendelkezik, nem mer „magánjogi értelemben indítványt beadni”. Kell lennie valamilyen társadalmi szerepvállalásnak, ezért az ügyészséghez intézte kérdését, hogy miért nem indítványozhat, ha mindenki számára nyilvánvaló, hogy megtörtént a bűncselekmény? Az ügyészség indítványára a rendőrség megkezdhetné az eljárás első szakaszát. Az ügyészség véleményét kérte abban a tekintetben, hogy ez kivitelezhető-e.

Dombos Tamás jelezte, hogy a tanulmány a gyűlölet-bűncselekmények egy szeletével foglalkozik, azzal, hogy ha a hatóságokhoz eljut egy eset, azt hogyan kezelik. Egyetértett azzal, hogy ez egy tágabb témakör, és a gyűlölet-bűncselekmények kapcsán három cél kellene, hogy létezzen: ne történjenek ilyen bűncselekmények, ha megtörténnek, jelentsék be a sértettek, ha a bejelentés megtörtént, akkor megfelelően nyomozzák ki és szankcionálják a hatóságok. A tanulmány az utóbbira fókuszál, de jelezte **Dombos Tamás**, hogy támogatja a másik két célt is, amelyek leginkább az oktatás, a tájékoztatás eszközeivel valósíthatók meg. Hangsúlyozta, hogy elvi különbség van az ügyészség és az ő meglátása között azzal kapcsolatban, hogy a sértettnek fűződik-e érdeke a minősítéshez. Véleménye alapján van értelme a sértettek szempontjait jobban érvényesítő jogpolitikai céloknak. Továbbá a bűncselekmény minősítése alapvetően meghatározza, hogy milyen nyomozati lépéseket tesz a rendőrség. Ha közösség tagja elleni erőszaknak minősül az eset, akkor nagyobb erőfeszítéseket tesz a rendőrség annak érdekében, hogy a motivációt bizonyítani tudja. Ha nem így minősítik az esetet, akkor a motiváció bizonyítása érdekében nem tesznek nyomozati lépéseket, így az ügyészség elé olyan jelentések kerülnek, amelyekből nem egyértelmű, hogy gyűlölet motiválta incidens volt, így nem ez alapján emelnek vádat, és a **dr. Fázsi László** által

elmondottak alapján nagyon kevés példa van arra, hogy a bíróság felülvizsgálja az ügyészség minősítését ilyen értelemben.

Demeter Áron, az Amnesty International Magyarország képviselőjében csatlakozott a **Dombos Tamás** által elmondottakhoz. A minősítés számít abból a szempontból, hogy milyen indikátorokat vesz figyelembe a rendőrség, milyen nyomozati lépéseket visz véghez.

Gergely Vera megkérdezte, hogy ha a jelenlegi rendszer megfelelően működik, akkor miért csupán kb. 40 ilyen ügy kerül a bíróságok elé? Mindegy, hogy mekkora a látencia nagyságrendje, a bíróságra eljutó esetek száma nagyon kevés. A korrupcióval való összehasonlítást nem tartotta célszerűnek **Gergely Vera**, mert valóban abban az esetben egyik félnek sem érdeke, hogy kiderüljön a cselekmény, azonban ha a rendőr tudomására jut, akkor nem mindegy, hogy hogyan reagál. A kiadványban több olyan eset is szerepel, amelyeknél a rendőrség nem találta úgy, hogy bűncselekmény történt volna.

Ekiudoko Miriam jelezte, hogy korábban nem azt állították a civil szervezetek képviselői, hogy a rendőrség nem lép az ügyekben, hanem, hogy ilyen magas a látencia a gyűlölet-bűncselekmények esetében, amelyet európai kutatások is alátámasztanak. A bejelentések elmaradása nem csupán bizalomhiányból adódik, hanem a sértetteknek gyakran nincsen jogismerete, de ez nem is elvárható például egy menedékkörötől, vagy mélyszegénységben élő roma áldozattól.

Dr. Gratzer-Sövényházy Gábor hangsúlyozta, hogy a nyomozati cselekmények megtételét nem a minősítés fogja meghatározni, hanem részben a nyomozó parancsnoka mondja meg, részben pedig az ügyészség fogja megszabni. Továbbá, ahol a törvény nem említi az aljas indokot, ott is vizsgálnia kell ezt a nyomozó hatóságnak és az ügyészségnek, mert a motiváció súlyosító körülménynek számít. Meglátása szerint elképzelhetetlen, hogy erőszakos bűncselekmények esetében 90% feletti a látencia.

Dr. Répássy Róbert hangsúlyozta, hogy minden bűncselekmény kategóriában van látencia, 1% is sok, de nem tartja célszerűnek tovább folytatni a vitát a látencia mértékéről.

Szegedi Erika az ÉFOÉSZ Komárom-Esztergom Megyei Szervezetének elnöke jelezte, hogy a többi fogyatékos embereket képviselő szervezetekkel együtt az az egy kérésük volt, hogy ha fogyatékos emberek rendőrségi eljárásban vesznek részt (akár tanúként, sértettként vagy gyanúsítottként), akkor legyenek szívesek felvenni a kapcsolatot valamelyik szervezettel. Olyan szakképzett kollégáik vannak, akik a nap bármely szakában rendelkezésre állnak, és segíteni tudnak a kommunikációban.

Huber Károly, a Felelős Társadalomért Közhasznú Alapítvány igazgatója csatlakozott a **dr. Répássy Róbert** által elmondottakhoz. Véleménye szerint valószínűsíthető, hogy ezek a bűncselekmények bejelentésre kerülnek, azonban a társadalmi elfogadottság miatt nem jelentik, hogy milyen motivációval történt az eset. Egyetértett a **dr. Sódor István** által elmondottakkal kapcsolatban, mert ha megváltozna az eljárási rend és nagyobb hangsúlyt fektetnének az ilyen motivációra, akkor nem lehet tudni, hogy az elkövetők hogyan reagálnának, ha tudnák, hogy milyen bizonyítékokat kell begyűjteni ilyen esetben. Nem függ össze az esettel továbbá, nehezen bizonyítható, hogy az elkövető két-három hónappal korábban milyen környezetben, társaságban volt. Ha társadalmilag akarjuk megoldani a problémát, akkor a tudatformálás nagyon fontos eszköz. Már az iskolában hangsúlyt kell erre fektetni. Továbbá tájékoztatni kell az embereket a társadalmi beilleszkedésről is, valamint

arról, ha valaki nagyon különböző, nem biztos, hogy ugyanúgy fogják őt kezelni, mint mindenki mást.

Dombos Tamás hangsúlyozta, hogy az általa, a vitaindító előadásban bemutatott statisztika három dolgot mutat. Azt, hogy bejelentették-e az esetet a rendőrségen, ha bejelentették, akkor a rendőrség rögzítette-e a bejelentés tényét, elindult-e a büntetőeljárás, illetve, hogy hogyan minősítették. Jelezte továbbá, hogy részt vett egy másik, a gyűlölet-bűncselekményekkel összefüggő kutatásban is, amelynek eredményei alapján tud következtetni a statisztika mögötti indokokra (ennek részletei március, áprilisban jelennek meg). A rendőr interjúalanyok állításaiban a teljesítményértékelés, a statisztika visszatérő indokként jelent meg, amely a minősítési kérdéseknél alapvető jelentőségű. Véleménye szerint, amíg egy rendőrkapitányság teljesítményét az alapján ítélik meg, hogy a területén hány regisztrált bűncselekményt követtek el, addig abban érdekeltek a rendőrök, hogy a lehető legkevesebb bűncselekménnyel legyen dolguk. Fontos lenne, hogy emellett más típusú teljesítményértékelések is megjelenjenek. Például megjelenhetne az is, hogy azon bűncselekmények esetében, ahol magas a látencia, ott magas számok legyenek, mert ez azt jelentené, hogy a bűnmegelőzési tevékenység, az áldozatok tájékoztatása olyan mértékű, hogy hajlandóak az áldozatok bejelentéseket tenni. A hatásköri problémákkal kapcsolatban az interjúkból kiderül az is, hogy szintén a teljesítményértékelés következtében, az olyan ügyeket, ahol ismert az elkövető nem adják át a megyei kapitányságoknak, hiába annak lenne hatásköre. A megyei kapitányságok pedig a nehezen felderíthető ügyeket szeretnék a statisztika miatt helyi szinten tartani. Hangsúlyozta **Dombos Tamás**, hogy ez nem az ő véleménye, hanem az interjúalanyok hivatkoztak ezekre. Az ügyészek körére is kiterjedt ez a kutatás, akik elmondták, hogy a képzések során a jogszabályok ismertetésén túl nem kaptak tájékoztatást a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatban.

A minősítéssel kapcsolatban **Dombos Tamás** jelezte, hogy a bírói gyakorlat szerint testi sértés és közösség tagja elleni erőszak esetében a halmazat megállapítható. Egy ügyre hivatkozva elmondta, hogy sokáig megmaradt helyi szinten az eset, nem foglalkoztak a gyűlölet motivációval a sértetti képviselő jelzése ellenére sem, és amikor megállapították az életveszélyt okozó testi sértést, átkerült a megyei kapitánysághoz az ügy, és ott kezdték el kivizsgálni a motivációt. Azóta a nyomozás életveszélyt okozó testi sértés és közösség tagja elleni erőszak miatt folyik.

Ekiudoko Miriam hangsúlyozta, hogy a GYEM tagszervezetei közvetlenül foglalkoznak az áldozatokkal, és így tudják, hogy valóban nem jelentik az eseteket, nem arról van szó, hogy bejelentik, csak a gyűlölet motivációt nem említik. Megkérdezte továbbá **Huber Károlyt**, hogy korábbi felszólalását hogyan kell értelmezni arra vonatkozóan, hogy valaki nagyon különböző a társadalomtól.

Huber Károly válaszában elmondta, hogy kulturális passzolásra gondolt. Multinacionális környezetben működő vállalatoknál is van egy „cultural fit”, aminek ha nem felel meg valaki, annak vannak következményei, ami nem feltétlenül jó vagy rossz. Ezekről a következményekről kell a társadalmat és az érintetteket is tájékoztatni. A női erőszakkal kapcsolatos rendőrségi videót említette példaként, amiből az látszik, hogy valamilyen viselkedési formával más, elfogadhatatlan viselkedési formákat vonz. De ez nem azt jelenti, hogy az áldozat tehet róla. A tájékoztatás nem lehet egyoldalú. A lehetséges áldozatokat is tájékoztatni kell, a rendőrséget is, valamint a társadalmi közeget is. Egy új jogszabály bevezetése nem feltétlenül oldja meg a problémát, programszerűen kell gondolkodni az ilyen kérdésekben.

Dr. Répássy Róbert elmondta, hogy a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai a legritkább esetben tudják elkerülni a velük szemben elkövetett bűncselekményt. Egy bizonyos csoporthoz tartozásuk miatt támadják meg őket, így egy tájékoztatással nem lehet megelőzni ezt.

Huber Károly kiegészítette a korábban mondottakat azzal, hogy nem jelent teljes megoldást a tájékoztatás, de fontos elem lehet. A rendőrségi attitűdökkel kapcsolatosan pozitív tapasztalatai vannak, mert a Felelős Társadalomért Közhasznú Alapítvány a rendőrséggel közösen tartott tájékoztatásokat a megfélemlítéssel kapcsolatosan.

Demeter Áron hangsúlyozta, hogy ezeknek az embereknek az identitásuk olyan részét éri a támadás, amin nem tudnak és nem is akarnak változtatni, éppen ezért a tájékoztatás nem megoldás. Továbbá az említett rendőrségi videó sem valósítja meg a célját, mert minden szempontból elhibázott volt. Kiemelte, hogy a vitaindító anyag címe jogalkalmazási problémákra utal, amelyet néhány ügyön keresztül mutattak be, nem a Btk.-t vagy a Be.-t kritizálták, arra próbáltak rámutatni, hogy sokszor a jogszabályokban leírtak nem érvényesülnek. A Kerekasztal kérése is arra vonatkozott, hogy a GYEM bizonyítsa be, ezek a problémák léteznek. Ez sikerült is, hiszen cáfolat nem hangzott el ebben a tekintetben. Véleménye szerint a képzés nagyon fontos a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatban, azonban ez nem ennek az ülésnek a tárgya. **Demeter Áron** jelezte, hogy szívesen fogad egy olyan ülést, amelyen arról van szó, hogy ezeket a képzéseket hogyan lehet középiskolákba, akár egyetemekre bevinni.

Dr. Gratzer-Sövényházy Gábor egyetértett azzal, hogy léteznek problémák, de olyan állítások hangzottak el, amit cáfolni szükséges. Létezik bűnügyi statisztika, azonban az nem igaz, hogy egy rendőrkapitányság munkáját azon keresztül ítélnék meg, hogy hány bűncselekmény történik a körzetében. A nyomozáseredményességi mutató és a felderítési mutató alapján történik az értékelés, és ezek nem hatnak abba az irányba, hogy ne derítsenek fel ügyeket a rendőrök, nem is érdekeltek abban. Az sem igaz, hogy ne lenne érdekelt a rendőrség az ügy átadásában magasabb nyomozó hatóság részére. A statisztikában ott jelenik meg a felderítés, ahol felderítették az ügyet.

Mikesy György Huber Károly felszólalására reflektálva egy megtörtént esetet ismertetett. Egy roma, siket és értelmileg akadályozott nő családon belüli erőszak és nemi erőszak áldozata volt, amelyből gyermek is született. A nő minimális anyanyelvi kompetenciával rendelkezik, tehát nehezen tudja magát kifejezni, de jelnyelven tájékoztatta **Mikesy Györgyöt** a történetéről. Ebből adódóan **Mikesy György** tett feljelentést a rendőrségen, de egy év után azzal zárták le a nyomozást, hogy nem ő a sértett.

Ekiudoko Miriam egyetértett **Demeter Áronnal** és **dr. Répássy Róberttel**, azzal kapcsolatosan, hogy a gyűlölet-bűncselekmények potenciális áldozatait hiába tájékoztatják, nem rajtuk múlik, hogy sértetté válnak-e. Az, hogy valaki milyen identitásúnak születik, nem megváltoztatható. Támogatja a képzéseket, a tudatformálást minden szinten, azonban ez nem védi meg őket attól, hogy áldozattá váljanak.

2. Napirendi pont: A gyülekezési jog gyakorlata

Dr. Répássy Róbert jelezte, hogy a gyülekezési jog kérdésköre jelenleg is élénk vitát vált ki a politikai közbeszédben, azonban az ülés a téma emberi jogi kérdéseivel, a civil szervezetek

és szakértők tapasztalataival foglalkozik. Az ülés elnöke felkérte **Dr. Hajas Barnabást**, az Igazságügyi Minisztérium főosztályvezető-helyettesét, a vitaindító előadás megtartására.

Dr. Hajas Barnabás tájékoztatta a jelenlévőket, hogy 2008 óta foglalkozik a gyülekezési jog kérdéseivel, korábban az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalánál dolgozott. Hangsúlyozta, hogy 2008 óta számtalan tömegrendezvényen vett részt, nem csupán Magyarországon, hanem külföldön is. Előadásában ezekről a tapasztalatokról, az ezekkel kapcsolatos alapjogi kérdésekről, kihívásokról adott áttekintést a résztvevőknek. Nagyon sok rendezvényt kordon vett körül, a rendőrök testpáncélt és sisakot viseltek 2010 előtt, és ezek függetlenül attól, hogy milyen irányultságú volt a rendezvény, vagy a politika mely területét érintette, valamilyen féle összecsapásba torkolltak. A rendőrségi tervezést áthatotta a több jog szemlélet. Több rendőrt, több technikát vezényeltek az utcára, azonban ez nem eredményezte a helyzet pacifikálódását. 2008 és 2010 között a kommunikáció egyirányú volt, a tüntetőknek azt kellett csinálni, amit a rendőrség mondott, nem volt mozgáster, annak ellenére, hogy a résztvevőktől és a helyszínt biztosító erőktől is jöttek kreatív ötletek. Ezen kívül a kommunikáció reaktív volt, követte az eseményeket, nem volt törekvés arra, hogy a kommunikációt, mint eszközt használja a rendőrség. Továbbá nem differenciált a rendőrség a tüntetések között. A stratégiája magasprofilú tömegkezelés volt, amely tradicionális, „old fashioned” megoldásnak számít. 2010-ben jelentős változás történt, mivel a rendőrség átvette azokat a külföldi mintákat, amelyek a tömegkezelésben megjelentek. Eltűntek a kordonok, a látható rendőri erők a rendezvényekről, de ezek mögött még nem volt egy tudatos filozófia, ami azóta kezdi áthatni a rendőrség tevékenységét. A kommunikáció, mint stratégia megejelent a rendőrség tevékenységében. Az ombudsmani jelentésekben korábban szerepelt, hogy ezt a fajta látásmódot kellene meghonosítani, valamint milyen eszközöket lenne célszerű alkalmazni a rendezvények során. 2011 szeptemberében egy nemzetközi konferenciát is szervezettek az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala a témában, aminek kézzelfogható következményei voltak rövid időn belül.

Kérdéses, hogy valóban szemléletváltásra került-e sor, vagy csupán a külföldi minták másolása történt a külsőségek tekintetében. Rossz példának a devecseri tüntetés tekinthető, amely esetben főleg romák lakta utcában szélsőjobbaldali felvonást szerveztek. Ezt be kellett volna tiltani, mert két autó nem fért el egymás mellett, így a közlekedést más úton nem lehetett biztosítani. Ezen kívül a rendőrség nem kommunikált a rendezvény résztvevőivel. A devecseri tüntetésnek 2013 szeptemberében Németkéren volt folytatása, ahol a rendőrség hangsúlyozta, hogy ugyanazokat a hibákat nem követi el még egyszer. Szintén probléma volt a kommunikációval a köztársasági elnök lemondását követő hídfoglaló tüntetéseken. Mind a két esetben a kommunikáció hiánya alapjogi sérelemhez vezetett. 2011-2012-t követően, a Budapesti Rendőr-főkapitányságon történt változások következtében tudatos szemléletváltásra került sor. Jó példának a rendvédelmi dolgozók tüntetését említette **Dr. Hajas Barnabás**. Ekkor a rendőrség észlelte, hogy bontóbalta van a tűzoltóknál, ami fegyvernek minősülhet. A helyszínen tartózkodó rendbiztos felvette a kapcsolatot a szervezővel, és elérte tárgyalásos úton, hogy tegyék le a bontóbaltaikat, így megelőzött egy alapjogi konfliktust. Szintén jógyakorlat az egyetemista tüntetések kezelése, valamint 2013-2014-ben az alaptörvény negyedik módosítása elleni részben bejelentett tüntetés, valamint a devizahitelek tüntetésének a kezelése. A kommunikációs eszközt használta a rendőrség, de legalább ennyire fontos, hogy legyen tárgyalópartner a másik oldalon is (a közösségi mediátor). Példaként említhető a Budapest Pride, ahol Rózsa Milán segítette a kommunikációt a szervezők és a rendőrség között.

A tudásalapú tömegkezelés elemei megtalálhatók a rendőrségnél, azonban bizonyos ismeretek hiányoznak. Például nem rendelkeznek kellő információval a résztvevőkről, szándékaikról, nem ismeri fel a résztvevői csoportokat. Nagyon fontos a differenciálás, amely területen jelentős előrelépések történtek. Látszik továbbá, hogy kifejezett rendőrségi törekvés is van a joggyakorlatok alkalmazására.

A kihívások esetében elsőként az alapjogvédelmi, intézményvédelmi kérdéseket vetette fel **Dr. Hajas Barnabás**. Nem jelent alapjogi sérelmet, ha az állami szervek minden tőlük telhetőt megtesznek az alapjogok biztosításához, de ez nem jár sikerrel. Erre példaként a 2008-as Pride-ot lehet említeni. Ezen a területen is jelentős fejlődés ment végbe a rendőrségnél, észrevesz számos olyan dolgot, amelyet korábban nem vett észre. Azonban az intézményvédelmi kérdések tekintetében vannak a legnagyobb félreértések, ezért a jövőben érdemes lenne ennek nagyobb figyelmet szentelni. Kérdés, hogy van-e szabályozási kényszer, vagy a joggyakorlatra érdemes-e támaszkodni, azonban kisszámú ítélet született, így a joggyakorlatot nem lehet elemezni. Általában bírósági végzések születnek ezekben az ügyekben, amelyek nyilvánossága korlátozott, így a Budapesten kívüli rendőrségi és bírói gyakorlat nehezen követhető. Vannak olyan kérdések, amelyeket nem lehet rendőrségi joggyakorlattal kezelni, ilyen például a bejelentés legkorábbi időpontja, valamint a konkuráló rendezvények esete. Számos példa van arra továbbá, hogy a megtiltási és felosztatási okokat felül kell vizsgálni. **Dr. Hajas Barnabás** meglátása alapján a közlekedés nem biztosítható más útvonalon fordulat alkalmazhatatlan, mivel, hol úgy látták, hogy az Andrassy úton nem lehet rendezvényt tartani emiatt, hol pedig engedélyezték. Számos bíró véleménye azt mutatja, hogy nincs olyan terület Budapesten, ahol ez a fordulat alkalmazható lenne, ugyanakkor vannak olyan esetek, amikor tudható, hogy a rendezvény elveszti békés jellegét, de amíg ez meg nem történik, addig preventív jelleggel nem léphet fel a rendőrség. Alapvetően ezekben a kérdésekben lehetne megfontolni, hogy valamilyen pontosításra lenne-e szükség. Magyarország számos ponton elmarad a nyugat-európai standardoktól például a fegyveres megjelenés esetében. A gyülekezési törvény fegyver alatt a lőfegyvert és a robbanóanyagot érti, nem tartoznak ide a nemzetközi hadijog által tiltott fegyverek, a taposóakna például, de a fegyveres megjelenés körébe nem tartozik például a mérge sem. Ugyanakkor az az érv, hogy a bejelentés elbírálásának szabályai nem tiszták, az nem áll meg, legfeljebb finomításokat lehetne végrehajtani. Továbbá garanciális jellegű a helyszínen tartózkodó rendőrök képzése is. **Dr. Hajas Barnabás** jelezte, hogy ezeket a szabályozási kérdéseket 2013 előtt alapvetően **Szabó Máté**, az alapvető jogok biztosa vetette fel.

Dr. Répássy Róbert jelezte, hogy decemberben felmerült, hogy érdemes lenne a gyülekezési törvényt módosítani, azonban élénk politikai vita alakult ki a témában, így a kormány letett a módosítási szándékról. Alkalmazható a törvény, azonban az elmúlt 25 évben számos hiányosságra derült fény. A Kerekasztal, valamint egyéb hasonló fórumok lehetőséget adnak arra, hogy elkülönítésre kerüljenek a jogalkalmazás és a szabályozási hiányosságok a gyülekezési jog kapcsán. Éppen ezért **dr. Répássy Róbert** javasolta, hogy a vita során ez a két kérdés kerüljön elválasztásra, így azonosítva, hogy mely problémákat lehet jogalkalmazási eszközökkel megoldani, és mi az, ami ezt meghaladja.

Mikesy György hangsúlyozta, hogy a gyülekezési jog mindenkit megillet. A rendőrség nem politizálhat, nem tehet különbséget az alapján, hogy szélsőjobboldali, jobboldali vagy szélsőbaloldali rendezvényre kerül-e sor, csak a gyülekezési jog és a szakmai tapasztalatok alapján biztosíthatja a rendezvényt. A devecseri esetben kellett volna másik útvonalat biztosítani a rendőrségnek, míg más rendezvény esetén nem, azért mert az szélsőjobboldali rendezvény volt. **Mikesy György** megkérdezte, hogy a rendőrségnek szabad-e különbséget

tenni rendezvények között, ilyen módon megítélni a különböző eseteket. Kiemelte továbbá, hogy nem mindegy, hogy a helyszínt biztosítók milyen módon jelennek meg. Többször tapasztalta, hogy látni lehetett a tüntetőket, majd pár utcával odébb felfegyverkezve álltak a rendőrök. Ez nem baj, mert fel kell készülni, de az egyirányú kommunikáció nem jó. Kétirányúnak kell lenni és akadálymentessé kell tenni. Olyan akadálymentes kommunikációt kell folytatni, hogy mások is, például a siketek is megértsék, valamint aki nem nagyon figyel oda a rendezvényre, az is megértse. Ami jó a siketeknek, az jó a többieknek is, mert megértik egymást. Az uniós direktíva is kimondja, hogy ami jó a fogyatékosokkal élőknek, az jó a többieknek is.

Dombos Tamás az Andrassy útra bejelentett rendezvényekkel kapcsolatban hangsúlyozta, hogy a bíróság is kimondta, diszkriminatív, ha a közlekedés akadályozására hivatkozva tilt be egy rendezvényt a rendőrség. Jelezte továbbá, hogy a semlegesség fontos, mivel minden politikai oldal számára biztosítani kell a lehetőséget rendezvények tartására, azonban véleménye alapján ezt a semlegességet a rendőrség félreérti, mivel abban a tekintetben is semleges, hogy valaki jogszabályt sért-e vagy sem. Példának a Budapest Pride-ot említette, amikor megtámadták a felvonulókat ellentüntetők. Ekkor egyformának tekintette a rendőrség a támadókat és az áldozatokat is. A rendőrségi kommunikációnak ebben a tekintetben egyértelműnek kell lenni, mert van a gyülekezési joggal való élés, valamint az erőszakos támadás. Ilyen cselekményekre minden évben sor kerül, azonban egyszer sem volt olyan rendőrségi kommunikáció, ami elítélte volna a támadást, vagy a rendezvény előtt felhívta volna a figyelmet arra, hogy az ilyen jellegű cselekmény bűncselekmény. A biztonsági tervezéssel kapcsolatosan **Dombos Tamás** kiemelte, hogy nem lát változást ebben a tekintetben. Például a beléptető kapuk elhelyezése a 2014-es Pride alkalmával nagyon rosszul sikerült, többen megtámadták a felvonulásra érkezőket. Ezen kívül a kommunikáció rendkívül fontos eszköz, azonban ez a rendőrség részéről visszaélésekre is lehetőséget ad, mivel például informális egyeztetéseken elhagzanak olyan dolgok, amik olyan irányba terelik a szervezőket, hogy más formába jelentsék be a tüntetéseket, vagy esetleg megmondják, hogy milyen transzparenssekkel lehet vonulni. Az ilyen kommunikáció az érintettek alapvető jogait korlátozhatja.

Dr. Hajas Barnabás reagálva az elhangzottakra elmondta, hogy a devecseri esetben a szélsőjobboldali jelző nem a rendőrség értékítéletéből származott. Azonban egy rendezvényt az adott társadalmi kontextusban kell kezelni. A differenciálás rendkívül fontos, amelyet a külföldi szakirodalom is alátámaszt. Az akadálymentesítés kapcsán problémaként merül fel, hogy a rendőrségi törvény és a rendőrségi szolgálati szabályzat pontosan meghatározza, hogy a tömeggel hogyan kell kommunikálni. Svédországban egy tüntetésen például öt lovasrendőr integetéssel jelezte a tömegnek, hogy vonuljon hátrébb a rendőr sorfaltól, azonban Magyarországon a korábbi rossz tapasztalatok alapján nem megoldható, túlbiztosítja a jogalkotó a kommunikációt. Az Andrassy útra tervezett tüntetésekkel kapcsolatos rendőrségi döntések több szempontból diszkriminatívak voltak, mert ugyanabban a napszakban, azonos létszámú rendezvények között tett különbséget a rendőrség. Nagy kihívást jelent a rendőrség számára, hogy a sajtóban nem jelenik meg, ha a biztosítás megfelelő, ellenben ha valami történik mindig az övé a felelősség. A biztonsági tervezéssel kapcsolatban látványos különbségek vannak, hiszen korábban az egyeztetéseken elhangzottakat nem tartották be. Jelenleg erre nincsen példa. Jellemző továbbá a rendőrség részéről, hogy inkább felvállalja, hogy elrontott valamit a forrásának védelme, valamint nemzetbiztonsági, bűnüldözési érdek védelmében. Fontos lenne a szervezők részéről, hogy elmenjenek más rendezvényekre is, kommunikáljanak a rendőrséggel, hogy megértsék a másik álláspontot is. Nyugat-Európában nagyon fontos az, hogy hiteles kommunikátorokat, rendbiztosokat állítsanak fel, és legalább

ennyire fontos a közösségi mediátorok szerepe is. A két fél között olyan dialógus jöhet létre, hogy anélkül, hogy információt adna át a szervezőknek, meg tudják érteni a rendőrségi álláspontot is. Ezen kívül a közösségi oldalakat is aktívan használja a rendőrség. Az ORFK-nál nagy munka folyik évek óta, hogy ezeket a módszereket adaptálni tudják. A publikum irányába történő kommunikációban is nagy fejlődés figyelhető meg a rendőrség részéről, például a forgalom leállításával, indításával kapcsolatban. A szervezők felelősségéről ritkán esik szó, pedig nagyon nagy jelentősége van annak, hogy mit mondanak. Nagy tapasztalata volt az internetadós tüntetéseknél, hogy amikor nem volt hangosítás, nem volt meg így a kommunikáció, abból konfliktusok alakultak ki, amikor pedig volt, akkor egyszerűen meg lehetett oldani a helyzetet.

Gergely Vera szerint is el kell ismerni, hogy van fejlődés, azonban továbbra is komoly problémák jelentkeznek a rendezvények biztosításánál. A Budapest Pride kapcsán nehézséget jelent a tüntetés megközelítése. Például néhány nappal a rendezvény előtt bejelentik, hogy melyik járatok nem közlekednek, majd ezt változtatják, de erről már nem esik szó, így többen le is maradnak a menetről. Problémát jelent továbbá, hogy az ellentüntetők nagyon gyakran bűncselekményt valósítanak meg, mégsem cselekszenek a rendőrök, így nem látszik, hogy a jövőre való tekintettel valamilyen elrettentésre kerülne sor. Nincs semmilyen következménye annak, hogy bántalmazzák a felvonuláson résztvevőket.

Dr. Gratzler-Sövényházy Gábor jelezte, hogy a korábban említett előrelépések valóban megtörténtek a rendőrségen belül. Magyarország egy évben átlagosan 1000-2000 közötti gyülekezési jog hatálya alá tartozó rendezvény kerül bejelentésre, amelyet a rendőrség valamely módon biztosít. Mivel ezek töredéke jelenik csak meg a sajtóban, így látszik, hogy az esetek többségében a rendőrség megfelelően el tudja látni a kötelezettségét. Ugyanakkor a Pride nagyon nagy feladatot jelent, mert rendkívüli rendőri és bűnügyi biztosításra van szükség. Egyik országban sem tudja a rendőrség a rendezvényre menők és onnan távozóknak biztonságát garantálni, de próbálja az odajutó és az onnan elvonuló utakat úgy biztosítani, hogy ne kerülhessen sor atrocitásokra.

Mikesy György hangsúlyozta, hogy a gyülekezési jog mindenkit megillet, de nem fogadja el a tettegességet sem a tüntetők sem az ellentüntetők részéről. Azonban a Pride kapcsán az ellentüntetőknek vannak motivációik, ez pedig a közérkölcstől való megsértés. A tüntetésen résztvevők olyan öltözékben jelentek meg, olyan transzparenszeket tartottak, amelyek megsértik a közérkölcst. Megkérdezte, hogy a rendőrségnek milyen szerepe lehet ilyenkor.

Dombos Tamás jelezte, hogy nyilvánvalóan nem lehet preventív módon őrizetbe venni senkit, de lehet például igazoltatni, ami a cselekmények későbbi felderítését segíti. A nemzetközi rendőrségi gyakorlat szerint az igazoltatást a konfliktus eszkalálódása előtt kell elvégezni. A kommunikációval kapcsolatban megjegyezte, hogy például a Pride esetében, miután elfogták az elkövetőket, arról nem kommunikál a rendőrség, holott bevett gyakorlat, hogy rendszeresen beszámol a sajtóban a nyomozási sikereiről.

Dr. Hajas Barnabás kiemelte, hogy a rendezvény megközelítésének biztosítása szorosan kapcsolódik az intézményvédelmi kérdéshez. Vita tárgyát képezi, hogy a gyülekezési jog által védett magatartások milyen szakaszokra terjednek ki, a gyülekezés előtti és utáni szakasz mennyire tartozik ide. Véleménye alapján fontos lenne az intenzív kommunikáció a biztosítás tervezési fázisában a rendőrökkel. Például előfordulhat, hogy a résztvevőket próbálja úgy védeni a rendőrség, hogy nem kommunikálja az odajutás lehetőségeit. Továbbá az igazoltatásra vonatkozóan van olyan rendőrségi gyakorlat, ami a rendezvényre igyekvők

kockázatalapú elemzését követően igazoltatnak (pl. mindenkit, aki bakancsot visel), azonban ezt jogellenesnek minősítette a magyar joggyakorlat. Továbbá Németországban is széttartó a bírósági joggyakorlat az igazoltatásokat illetően. De más módon végzi a felderítést, például dokumentálja a jogsértést kívülről, valamint a tömegben belülről is. A jogsértést elkövető tömeggel szemben a közvetlen eszkalációs ok miatt nem lép fel azonnal a rendőrség. A belső rendőrségi kommunikáció is rendkívül fontos, mert vannak bizonyos attitűdök, amelyek megmaradnak az egyes rendőröknél tapasztalatok, vélemények alapján, akkor is, ha a rendőrségi irányvonal megváltozik.

Dr. Répássy Róbert jelezte, hogy valószínűleg folytatódik a párbeszéd a gyülekezési jogról. Hangsúlyozta, hogy a gyülekezési törvényt a kormány nem fogja módosítani a közeljövőben, mert kevesebb haszonnal jár, mint amennyi kockázatot hordoz.

További hozzászólás hiányában **Dr. Répássy Róbert** berekesztette az ülést.

Hangfelvétel alapján készítette: Princz Viktória, szakreferens

Látta: dr. Bielik Réka, titkárságvezető

Jóváhagyta: Dr. Répássy Róbert, államtitkár, az Emberi Jogi Munkacsoport elnöke